

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 14104
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Михайло Куян, 1985 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2007 році закінчив Київський національний університет внутрішніх справ, спеціальність “Правознавство”, кваліфікація юрист; 2009 р. отримав диплом магістра Київського національного університету імені Тараса Шевченка, здобув кваліфікацію магістр права, спеціальність “Правознавство”. У 2022-2026 рр. навчався в аспірантурі Національного авіаційного університету за спеціальністю “Міжнародне право”, з 3 березня 2026 р. – в Інституті держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України. Як аспірант Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Міжнародне право».

Разова спеціалізована вчена рада утворена наказом Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України (м. Київ) від «20» травня 2026 року №65 у складі:

*Голови разової
спеціалізованої
вченої ради –*

Наталії КАМІНСЬКОЇ, доктора юридичних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу міжнародного права та права Європейського Союзу, Інститут держави і права імені В.М Корецького НАН України

Рецензента –

Олега МАРЦЕЛЯКА, доктора юридичних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу конституційного та муніципального права, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

*Офіційних
опонентів –*

Михайла БУРОМЕНСЬКОГО, доктора юридичних наук, професора, в.о.завідувача кафедри порівняльного і європейського права, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Михайла МИКІЄВИЧА, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри європейського права, Львівський національний університет імені Івана Франка

Світлани КАРВАЦЬКОЇ, доктора юридичних наук, професора, в.о.завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

на засіданні «16» липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини Михайлові Куяну на підставі публічного захисту дисертації Куяна Михайла Володимировича «Інститут правонаступництва в праві Європейського Союзу» за спеціальністю 293 Міжнародне право.

Дисертацію виконано в Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України (м. Київ).

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України Скрипнюк Олександр Васильович, директор Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, вона відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) і має обсяг основного тексту – 250 сторінок, містить нові науково обґрунтовані результати дослідження інституту правонаступництва в праві Європейського Союзу, що охоплюють системний аналіз теоретико-методологічних засад дослідження правонаступництва у міжнародному праві та праві Європейського Союзу, особливості правового регулювання правонаступництва в праві ЄС, національну практику держав-членів ЄС у сфері правонаступництва.

Автором виконано конкретне наукове завдання вивчення проблематики правонаступництва в праві Європейського Союзу, що має важливе значення для науки міжнародного права; отримані здобувачем особисто результати є науково обґрунтовані, мають теоретичну і практичну цінність, що підтверджено документами, у яких засвідчено здійснення здобувачем дослідження та апробацію результатів дослідження, що повністю відповідає пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Зокрема, здобувачем вперше сформульовано та обґрунтовано положення щодо особливостей інституту правонаступництва в праві Європейського Союзу. Акцентовано, що зміни у правовому статусі європейських інтеграційних організацій (Європейське співтовариство замінило Європейське економічне співтовариство; у зв'язку із закінченням у 2002 році строку Договору про ЄСВС, функції, активи і пасиви та міжнародно-правові зобов'язання ЄСВС були передані Європейському Співтовариству) засвідчили розвиток відносин правонаступництва, що остаточно було утверджено у ст. 1 Договору про Європейський Союз як правонаступництво Європейського Союзу стосовно Європейського Співтовариства.

Аргументовано виділення двох взаємопов'язаних теоретичних моделей (видів) правонаступництва в праві ЄС: євроінтеграційне функціональне правонаступництво та євроінтеграційне організаційне правонаступництво. Запропоновано під євроінтеграційним функціональним правонаступництвом розуміти правонаступництво між міжнародними організаціями - Європейським Співтовариством і Європейським Союзом. Особливість цього виду правонаступництва в ЄС визначає специфіка його фактичної підстави як реорганізації шляхом поглинання Європейським Союзом Європейського Співтовариства. набуття ним міжнародної правосуб'єктності в межах Договорів ЄС.

Запропоновано під євроінтеграційним організаційним правонаступництвом розуміти правонаступництво ЄС стосовно його держав-членів. Нинішній правовий статус ЄС, все більше еволюціонування його до федеративної форми дають підстави вважати набуття державою повноправного членства в ЄС особливим випадком, нетиповим модифікованим видом правонаступництва, що не є ототожним правонаступництву держав, які об'єднуються в федерацію. Набуття державою повноправного членства в ЄС (приєднання, об'єднання) не змінює характер її міжнародної правосуб'єктності, але зобов'язує змістовно узгоджувати свою правосуб'єктність із міжнародною правосуб'єктністю ЄС.

Підкреслено, що у визначені юридичних підстав та наслідків для обох видів правонаступництва в праві ЄС ключове значення мають установчі договори – Договір про Європейський Союз, Договір про функціонування Європейського Союзу та договори про приєднання держав до ЄС. Встановлений у ДЄС та ДФЄС поділ компетенції між Союзом і державами-членами визначає зміст та обсяг наступництва Союзом прав його держав-членів, їх функцій і зміст правонаступництва Союзу щодо Європейського Співтовариства.

Аргументовано, що об'єктом наступництва ЄС є права та обов'язки його держав-членів, пов'язані з реалізацією детермінованих їх суверенними правами функцій. Набуття Євросоюзом окремих прав та обов'язків його держав-членів, його правотворча компетенція відображається в європейській доктрині верховенства і прямої дії права ЄС і в положеннях Договорів ЄС, зобов'язує держав-членів до адаптації їх законодавства.

Набули подальшого розвитку положення про те, що правова природа Європейського Союзу як *sui generis* міжнародної організації ґрунтується на балансі міждержавності, плюралізації і наднаціональності та принципі верховенства і прямої дії права ЄС, й поєднання цих рис в ЄС актуалізує постановку питання про його правонаступництво. положення щодо концепції автоматичного правонаступництва.

В контексті проблематики автоматичного правонаступництва акцентовано, що в праві ЄС не існує юридичного механізму для вирішення проблем правонаступництва, пов'язаних з процесами сецесії в державах-членах. Це

зумовлює врахування позитивних аспектів і ризиків концепції автоматичного правонаступництва. Останнє може бути використано за умови, що відповідний суб'єкт виконує вимоги міжнародного права та відповідає критеріям членства в Європейському Союзі.

Дістало подальшого розвитку положення про те, що політична асоціація та економічна інтеграція України з ЄС забезпечує зближення України з Європейським Союзом на законодавчому рівні, рівні правил і звичаїв, що існують в європейському суспільстві, тобто трансформує як державу, так і українське суспільство, впливаючи на зростання його політичної і правової свідомості та культури. Вступ України до ЄС як кінцевий результат асоціації має засвідчити розширення та поглиблення ідентичності ЄС та водночас ідентичності України як європейської держави.

Удосконалено підходи щодо ціннісної орієнтованості європейської інтеграції, в основі якої є загальні принципи права, основні принципи міжнародного права, загальні і спільні цінності-принципи Європейського Союзу та його держав-членів. В системному зв'язку вони визначають властивості ЄС як *suī generis* міжнародної організації і правової системи Європейського Союзу.

Аргументовано важливість ролі Європейських Співтовариств і Європейського Союзу у легітимації територіальних трансформацій та врегулюванні питань, пов'язаних із правонаступництвом держав, в процесі розділення Чехії і Словаччини, колишніх СРСР та СФРЮ на основі вироблених стандартів Декларації про керівні принципи Європейського Співтовариства від 16.12.1991 року.

Виокремлено моделі участі держав-членів та/або ЄС (раніше Співтовариств) у міжнародних договорах і міжнародних організаціях, що можна пов'язати з відносинами правонаступництва. Перша стосується правонаступництва Європейських співтовариств і Європейського Союзу: перехід прав та обов'язків за міжнародними договорами відбувався на основі актуалізації умов співробітництва з іншими учасниками міжнародного договору (міжнародної міжурядової організації) в самому ЄС шляхом прийняття відповідних рішень Радою ЄС і повідомлення інших учасників та надання відповідних документів про такі зміни депозитарію. Друга модель пов'язана із заміщенням участі держав-членів ЄС в міжнародному договорі і міжнародній міжурядовій організації, яке може бути прямим або ситуативним, що пов'язано з належністю предмета такого міжнародного договору до виключної компетенції ЄС або спільної компетенції ЄС та його держав-членів.

Здобувач має 9 (дев'ять) наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 (чотири) наукові публікації (статті), опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), а також 5 (п'ять) тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій,

результаті опрацювання та аналізу наукових, нормативних джерел, статистичних даних, судової практики.

У всіх одноосібних статтях за темою дисертації отримані науково обґрунтовані результати, що відповідають меті й завданням дисертаційної роботи. Статті за темою дисертації опубліковано у різних наукових виданнях категорії «Б» переліку наукових фахових видань України. Вони вказані в анотації, містяться у списку використаних джерел, на них зроблено посилання у тексті дисертації.

У дискусії взяли участь:

Наталія КАМІНСЬКА, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу міжнародного права та права Європейського Союзу, Інститут держави і права імені В.М.Корецького НАН України

Олег МАРЦЕЛЯК, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу конституційного та муніципального права, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

Михайло БУРОМЕНСЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри порівняльного і європейського права, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Михайло МИКІЄВИЧ, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри європейського права, Львівський національний університет імені Івана Франка

Світлана КАРВАЦЬКА, доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Члени разової спеціалізованої ради висловили зауваження про:

1) використання терміну «верховенство права» («rule of law») в аспекті «верховенства права ЄС» - «supremacy of EU law» (Михайло БУРОМЕНСЬКИЙ);

2) використання універсальних норм Віденських конвенцій про правонаступництво для порівняння загальних правових підстав та об'єктів правонаступництва ЄС (Михайло БУРОМЕНСЬКИЙ).

3) конкретизацію пропозицій про зміни у статусі ЄС для посилення гарантій подальшого мирного розвитку Європейського Союзу і його держав-членів (Михайло МИКІЄВИЧ).

4) уточнення ролі і значення принципу пропорційності у взаємовідносинах Союзу та його держав-членів в контексті аргументації моделі євроінтеграційного організаційного правонаступництва (Світлана КАРВАЦЬКА).

5) значення принципу поваги національної самобутності держав-членів, властивої їхнім основним політичним та конституційним структурам в контексті змісту конституціоналізації перспектив набуття Україною членства в ЄС (Олег МАРЦЕЛЯК).

Наталія КАМІНСЬКА